

EXPERIÈNCIES DE COOPERACIÓ

Treballant per la solidaritat

EXPERIÈNCIES DE COOPERACIÓ

TREBALLANT PER LA SOLIDARITAT

C/ Marià Canals, 13 · 07011 · Palma
projectes@ensenyantssolidaris.org
www.ensenyantssolidaris.org

Edició: Ensenyants Solidaris - STEI Intersindical

Coordinació: Joan Rodríguez Recio i Joan Tomàs Martínez Grimalt

Maquetació i portada: Toni Martínez

Foto portada: Victòria García Masdeu

Dipòsit legal: PM-0073-2018

Col·laboren:

ÍNDEX

Experiències de cooperació. Treballant per la solidaritat	7
Ensenyants Solidaris	
Una altra solidaritat internacional per un altre desenvolupament a través de la cooperació i de la solidaritat internacional	8
Joan Rodríguez Recio, Pere Polo Fernández	
Animeu-vos a participar	16
Gabriel Simonet i Vidal	
El joc tradicional com a recurs educatiu també en cooperació	19
Gemma Capdevila Serrano	
Hi havia una vegada... Guatemala	22
Marina Premoli	
Guatemala i els seus colors	24
M. Pilar Ainsa Coll	
Relacionar-nos amb la mirada adient	26
Rubén Masiá Martínez	
Apoderar amb l'art	29
Victòria García Masdeu	
Somriures compartits a milers	32
Maria Antònia Casas Capó	

EXPERIÈNCIES DE COOPERACIÓ. TREBALLANT PER LA SOLIDARITAT

El primer pas en l'evolució de l'ètica és un sentit de solidaritat amb altres éssers humans

Albert Schweitzer. Premi Nobel de la Pau 1952

Teniu un any més entre les mans una nova publicació realitzada per Ensenyants Solidaris amb la col·laboració de la Fundació Guillem Cifre de Caixa Colònia. Aquesta vegada hem volgut reflexionar conjuntament amb actors propers a la nostra tasca diària en l'àmbit de la cooperació per al desenvolupament: els cooperants. Us presentem les experiències de docents voluntaris que han participat en els projectes de formació per a docents a Guatemala l'any 2017.

Es diu aviat, però ja són més de 370 voluntaris i voluntàries de les Illes Balears els que han participat, durant tota la nostra trajectòria, en aquests projectes a diferents països de Llatinoamèrica.

La nostra proposta es basa en compartir vivències, aportar coneixements i metodologies, per després compartir-les amb la comunitat educativa del nostre territori per sensibilitzar-los de la necessitat de treballar per l'equitat global.

Una de les eines que tenim com a entitat, per no restringir-nos només al discurs, són les persones docents voluntàries que participen com a cooperants. Al mateix temps tenen la possibilitat d'apropar-se a una comprensió més complexa del món, compartint temàtiques com l'equitat de gènere, els drets humans, la interculturalitat, la globalització i la solidaritat. Entre totes les parts incorporam noves metodologies per tal que la cooperació sigui un procés d'anada i tornada.

Finalment, volem donar les gràcies a totes les persones que han col·laborat de manera desinteressada en aquesta publicació.

Ensenyants Solidaris

UNA ALTRA EDUCACIÓ PER UN ALTRE DESENVOLUPAMENT A TRAVÉS DE LA COOPERACIÓ I DE LA SOLIDARITAT INTERNACIONAL

*Al cap i a la fi, som el que fem per canviar el que som.
El món a l'inrevés ens ensenya a patir la realitat en lloc de canviar-la*
Eduardo Galeano

Des d'Ensenyants Solidaris mai no hem oblidat que formem part d'un context global i hem assumit durant tots aquests anys un compromís per a fer front a les situacions de desigualtat i de les injustícies que ens mostra cada dia la realitat.

Per ser coherents amb aquest compromís, tenim la voluntat d'acompanyar processos en què es contempli la construcció de subjectes polítics crítics, capaços d'analitzar la realitat, de posicionar-se respecte d'aquesta realitat i plantejar models alternatius de convivència i desenvolupament. La cooperació i la solidaritat internacional que realitzem ens permet prendre consciència que som una part d'un sistema general (complex i en interacció constant) i que l'educació forma part d'aquesta ben rebuda complexitat.

Durant aquests anys els treballs de solidaritat que hem realitzat han anat evolucionant i ampliant-se, però sempre des d'un posicionament crític sobre els models de cooperació internacional que pretenen ocultar les relacions injustes d'intercanvi que es donen entre els països sota el model neoliberal.

Som conscients que en un context en què impera l'homogeneïtzació i la simplificació no és fàcil integrar, a la vegada, un enfocament global i complex d'actuació sobre les desigualtats i, com és imprescindible, un altre model d'educació arreu del planeta per crear un altre patró de desenvolupament que sigui sostenible i igualitari.

Ja ningú no discuteix que el sistema actual de cooperació internacional està en crisi i que aquesta ha acabat posant-se al servei del model hegemònic de desenvolupament capitalista; pitjor encara, del seu vessant més inhumà com és el neoliberalisme. La majoria dels actors de la cooperació internacional (organismes internacionals, països i ONGs) han entès que la solidaritat es

justifica únicament en la posada en pràctica de projectes sense qüestionar el sistema social imperant. Però nosaltres, evidentment amb encerts i equivocacions, sempre hem entès que la cooperació és "pro" o "anti" sistema i no és possible eludir aquest fet.

Treballam per un enfocament que vagi més enllà de la realització d'allò que tothom entén per projectes per al desenvolupament; allò que volem és acompanyar moviments socials, sindicals i polítics (en el sentit més ampli de la paraula) que reivindiquen i lluiten pel drets democràtics, la igualtat de gènere, la defensa del territori, la memòria històrica i per a una educació per a tots i totes en una escola pública, gratuïta, laica i de qualitat.

Durant els anys d'experiències conjuntes amb organitzacions socials de diferents països empobrits, Ensenyants Solidaris hi ha compartit conflictes bèl·lics interns, desastres naturals, cops d'estat, crisis econòmiques, descomposició social. Hem hagut d'aprendre moltes coses, però aquí seguim. Apostam per recolzar processos emancipadors que es confrontin amb els conceptes del model de civilització actual que és injustament exclouent i generador de desigualtats.

Cal deixar constància del fet que el treball que realitzem és possible gràcies al suport de l'STEI Intersindical, la qual cosa ha permès treballar i incidir socialment encara que no hi hagués recursos econòmics per a projectes. Això ha donat la possibilitat de tenir independència de criteri, autonomia i suport a tots aquests processos.

Amb el temps hem confeccionat una estratègia de cooperació per facilitar diferents àrees de treball. Actualment la nostra feina es vertebrava en quatre eixos temàtics: a) incidència social; b) formació i sensibilització; c) voluntariat; d) projectes de cooperació per al desenvolupament.

A) INCIDÈNCIA SOCIAL

La incidència social, entesa com a incidència política i mobilització social, és una activitat indispensable per Ensenyants Solidaris; tenim la missió dins l'àmbit de la solidaritat, la transformació social mitjançant propostes que afavoreixin

unes relacions nord-sud justes i un món on totes les persones visquin dignament.

Per aquesta raó treballem conjuntament amb altres entitats i formem part de col·lectius per a la realització de campanyes i altres projectes. Els canvis que s'han donat en la cooperació per al desenvolupament des dels anys 60 i els efectes de la crisi econòmica actual suposen un canvi de perspectiva en el treball, que ens porta a desenvolupar una tasca de conscienciació ciutadana i d'acció política a través de xarxes de solidaritat

Som membres fundadors i membres de la junta directiva de la CONGDIB (Coordinadora d'ONGD de les Illes Balears), formem part del consell assessor de cooperació de la CAIB i vàrem presidir, durant la seva existència, la coordinadora per a la solidaritat amb el Marroc, el Grup RIF.

Durant aquests anys hem participat activament en campanyes com la del 0,7%, Pobresa Zero, Objectius del Mil·lenni, Mallorca Acolim, Objectius de Desenvolupament Sostenible i altres. En l'àmbit internacional hem participat en els Fòrums Mundials Socials i de l'Educació i altres esdeveniments que ens permeten mantenir una presència per tal de difondre el nostre treball.

Ensenyants Solidaris s'identifica i participa en les lluites contra la injustícia de les relacions socials, polítiques, econòmiques i culturals que són les causes de la pobresa; per aquest motiu hem de contribuir a canviar actituds i valors socials entorn de la realitat de la pobresa i les seves causes així com a canviar les polítiques en les quals es concreten les injustícies.

B) FORMACIÓ I SENSIBILITZACIÓ

La necessitat d'educar els ciutadans és cada vegada més necessària. No es pot pretendre eradicar la pobresa amb la discriminació i l'exclusió en qualsevol de les seves formes. Només amb aportacions econòmiques o voluntat política. La transformació del món comença pels ciutadans de tots els continents. Són ells els protagonistes del desenvolupament. A les seves mans hi ha el poder del canvi.

Per participar en el canvi social i econòmic hem d'entendre quins són els veritables problemes que originen les desigualtats, saber què passa fora i dins de les nostres fronteres, tenir a l'abast tota la informació i les eines per entendre i transformar la realitat.

Ensenyants Solidaris fa 15 anys que organitza cursos d'educació per al desenvolupament adreçats a docents i professionals que vulguin obtenir uns coneixements dins l'àrea de l'EpD i també com a complement d'informació per a

les persones que vulguin participar en els projectes de cooperants i així donar una visió general d'aquests països en l'àmbit polític, econòmic, educatiu i social.

Així mateix, hem elaborat materials de suport per a treballar temes transversals referits a educació, territori, interculturalitat, cooperació... Per donar als centres educatius unes eines de sensibilització per anar cap a un món més just i més equilibrat,

(unitats didàctiques com: *La fam*, *El treball infantil*, *Els drets dels infants*, *Coneix el meu país*, *El Rif i les Balears*, *Una mirada a Centreàmerica*, *La globalització neoliberal fàbrica de misèria*).

També hem realitzat arreu de les Illes Balears múltiples cicles de conferències i seminaris per difondre i conscienciar sobre els conflictes socials dels països on treballem, amb la presència de destacades figures dels drets humans, sindicalistes, feministes i activistes socials; però també hem realitzat o donat suport a diversos seminaris Internacionals a Perú, Argentina, Cuba, Guatemala, Hondures, El Salvador i Marroc; de tots ells hem après que compartir experiències ens ajuda a conèixer millor les dinàmiques socials d'un món globalitzat però també a conèixer-nos millor a nosaltres mateixos.

La singularitat de l'EpD per a Ensenyants Solidaris és la seva vinculació amb el sud. La nostra proposta de definició de l'EpD és la d'un procés educatiu constant, que afavoreix la comprensió sobre les interrelacions econòmiques, polítiques, socials i culturals entre nord i sud, promou valors i actituds relacionades amb la solidaritat, la justícia social i cerca vies d'acció per aconseguir un desenvolupament humà i sostenible.

C) VOLUNTARIAT

L'inici dels programes de voluntaris es remunta a l'any 1998. Aquest any iniciem el projecte de cooperants per al professorat de les Illes Balears amb la idea que durant el seu període estival realitzarien tallers de formació a països d'Amèrica Llatina. Durant els primers anys no teníem una estructura organitzativa adient, no havíem tingut en compte les immenses distàncies, ni la xarxa viària per desplaçar-se,

ni les diferents circumstàncies amb les autoritats locals per a la realització dels tallers. Però amb el pas dels anys hem anat evolucionat i s'ha anat estructurant, de tal manera que la seva consolidació s'ha convertit en punt de referència per a moltes entitats per la capacitat d'organització dels socis locals amb els quals treballem i la incidència en la població.

Es diu ràpid però ja són més de 370 voluntaris i voluntàries de les Illes Balears els que han participat en aquests

projectes a diferents països de Llatinoamèrica tot i que ens hem centrat fonamentalment a Centreamèrica i Perú, (sense oblidar el nostre veí del sud, el Marroc).

Hem de ressaltar que la majoria de professionals que han anat a cooperar han estat de l'àmbit de l'educació, treballadors socials i tècnics sanitaris.

La nostra proposta amb la participació de projectes de voluntariat no és solucionar els problemes educatius dels països als quals anem. La nostra proposta es basa a compartir vivències, aportar coneixements i metodologies, rebent el mateix de les persones que coneixem; tot això suposa donar importància a un intercanvi mutu que ens porta després a compartir-ho amb l'alumnat del nostre territori per sensibilitzar-los en la necessitat de lluitar per eliminar les injustícies del món desigual en el qual vivim.

D) PROJECTES DE COOPERACIÓ PER AL DESENVOLUPAMENT

La cooperació per al desenvolupament és un procés d'aprenentatge constant i per tal de realitzar-la és necessari suport econòmic. Durant aquests anys hem comptat amb l'ajuda de diversos organismes i institucions. Hem executat projectes finançats pel Govern Balear, Fons Pitiús, Fons Menorquí, Fons Mallorquí, així com amb diferents ajuntaments de les Illes Balears. No volem oblidar el suport de moltes escoles de les Illes que han realitzat campanyes per als projectes d'horts escolars a Guatemala.

També cal destacar que Ensenyants Solidaris va donar suport des d'un primer moment a la campanya del 0,7%, que consistia en què els governs destinessin aquest percentatge a cooperació internacional per ser corresponsables de l'empobriment que el nostre model econòmic genera als països empobrits. Per aquest motiu, des de l'any 1999 es destina, com a base, l'1% del pressupost de l'entitat a projectes propis en diferents països. De la mateixa manera també es compta amb el suport de la Confederació Intersindical STES i de la Intersindical Valenciana STPV.

La cooperació amb Llatinoamèrica es va iniciar el 1990 amb projectes i programes amb els sindicats STEG a Guatemala, Andes 21 de Junio a El Salvador i COLPROSUMAH a Hondures. A partir d'aquestes col·laboracions durant més de 25 anys hem realitzat aproximadament 350 projectes de cooperació per al desenvolupament i 18 projectes d'emergència amb entitats de Guatemala, Hondures, El Salvador, Argentina, Perú i Cuba a Amèrica Llatina i de Marroc a Àfrica.

Enumerar els 23 socis locals dels set països seria molt extens, però volem destacar que són organitzacions sindicals, associacions magisterials, organitzacions indígenes, organitzacions feministes, de drets humans, de recerca pedagògiques, moviments ecologistes, i també universitats.

Cap a on anem? A partir de l'any 2013, a causa de la paràlisi total, amb l'excusa de la crisi econòmica, del sistema d'ajudes a la cooperació internacional, per part del Govern de l'Estat espanyol així com del Govern de les Illes Balears, vam posar en acció la nostra idea que una altra cooperació és possible i vam decidir engegar el programa solidari sense aportacions externes: "Formació continuada de docents com a eina de desenvolupament i solidaritat a Guatemala, Perú i El Salvador". És una proposta que té com a objectiu fonamental fomentar la formació continuada des d'una perspectiva de solidaritat internacional per cooperar en la lluita per una escola pública, gratuïta, laica i de qualitat per totes i tots.

L'eina que vam dissenyar va ser la d'una plataforma Moodle. (<http://formacionsolidaria.org/>).

El projecte neix del compromís de persones que imparteixen els cursos de manera gratuïta i els participants hi accedeixen a través de les organitzacions locals de manera també gratuïta. Els cursos van dirigits al professorat i personal d'organitzacions civils que desenvolupen activitats educatives formals i no formals. Tenen una durada de 80 hores impartides durant 3 mesos.

Hem passat de la realització d'un curs el primer any amb 45 persones matriculades, a un total de 54 cursos impartits amb 2.120 persones aquest any 2017. La proposta s'ha consolidat i, ara que han tornat les convocatòries de projectes, els cursos es complementen amb sessions presencials impartides per docents de cada país que aporten el context als continguts i metodologies que es dissenyen en els cursos. El projecte també pretén iniciar amb els inscrits el maneig de les tics.

Hem aconseguit que els cursos estiguin homologats per diferents universitats, la qual cosa permet crèdits als inscrits per millorar la seva carrera professional. Cal destacar el reconeixement i suport de l'USAC (Universitat Sant Carlos de Guatemala) amb la qual hem signat el primer conveni que té aquesta entitat amb una organització no universitària.

És gràcies a la xarxa de socis locals teixida durant aquests anys de cooperació amb la qual se selecciona els participants per potenciar i enfortir l'associacionisme. Així a Perú es compta amb l'IPP, IFEJANT, SUTEP, Derrama Magisterial i Col·legi de Professors. A Guatemala són més de 10 organitzacions i sindicats: CONALFA, USAC, COINDI, SEFCA, AEPREQ, STEG Retalhuleu, SAMGUA, AEN, SIM-TRANCHI, CUNTOTO, IGE, IPEA

Per finalitzar aquest article volem expressar que per a nosaltres, cooperar o ser cooperant no és anar a un país per realitzar tallers o conviure amb les poblacions més des-

favorides, sinó que és participar en tots dos costats de la lluita per denunciar i eliminar les desigualtats d'aquest món globalitzat. El nostre context exigeix una educació que doti els ciutadans de les eines per a adaptar-se als canvis i a les necessitats socials. La globalització planteja unes necessitats educatives concretes i, per això, la formació continuada de docents s'ha convertit en un objectiu prioritari.

A la feina de cooperació totes les parts hi surten guanyant i, d'aquesta manera, el fet de cooperar, el fet de ser solidari dona la possibilitat d'apropar-se a una comprensió més complexa del món, compartint experiències i lluites com l'equitat de gènere, els drets humans, la defensa del territori, la memòria històrica, la interculturalitat, la globalització, la solidaritat, l'educació. Entre totes les parts incorporem noves relacions per tal que la cooperació sigui un procés d'anada i tornada.

Finalment, volem donar les gràcies a totes les persones que han format durant aquest anys part de l'equip que ha gestionat aquest model i a les que han col·laborat de manera desinteressada en tot aquest treball de cooperació a Ensenyants Solidaris.

Contra les desigualtats proposem una model de cooperació i solidaritat que lluiti per a la transformació social.

ANIMEU-VOS A PARTICIPAR

Aquest viatge com a col·laborador d'Ensenyants Solidaris ha suposat tornar a trepitjar Guatemala després de deu anys i també tornar a implicar-me en la meua segona vocació: la de cooperant, a més de la de docent. Això m'ha suposat reviure un cúmul d'emocions que tenia mig adormides. El fet de conèixer la gent que he tractat i he conegut, m'ha omplert de satisfaccions i, sense cap dubte, aporta a la meua formació personal, una visió encara més ampla de la vida i del món que compartim.

Al dia següent de la meua arribada ja vaig sortir cap a la que havia de ser la meua base d'operacions gran part del viatge: San Andrés Itzapa, localitat propera a Chimaltenango.

Allà vaig iniciar-me en els tallers per a docents. Vaig començar al poble de Patzún, al llogaret de Las Mercedes, a l'escola especial "Valle del Durazno" i a l'escola urbana "Felipe López R." (Patzicía).

Al mateix San Andrés vaig fer diverses visites a horts escolars, a una comunitat (El Rosario), acompanyant a la responsable alfabetitzadora i a l'escola "15 de Septiembre", passant proves de lectoescriptura i de matemàtiques a alumnes del sisè nivell de Primària.

A mitjan mes em vaig traslladar a Retalhuleu, a la costa del Pacífic. Allà vaig impartir dos tallers per a docents: un al llogaret de San Felipe (Escuela Hilario Galindo) i l'altre a San Martín Zapotitlán.

A la darrera etapa del viatge vaig poder participar al Seminario Pedagógico Internacional a la capital. Vaig exposar la ponència: "El reto de una escuela inclusiva para todas y todos". Va ser la primera experiència d'aquest tipus i prou enriquidora. Els ponents, entre els que cal destacar el Doctor Carlos Aldana, de la Universitat San Carlos de Guatemala, van ser molt instructius i versaren sobre temes de molt interès: des de la visió social i política de l'educació al país, fins a les Taules Rodones de les Associacions i l'exposició dels objectius de la Plataforma de formació Moodle Solidària, o l'anàlisi de la formació continuada a Espanya. També hi hagué una notòria participació per part dels assistents, la qual cosa demostra la motivació que suscitaven els temes tractats.

El temari impartit partia d'una senzilla enquesta. Els demanava, a partir de les seves necessitats, quins temes els interessava tractar envers les dificultats d'aprenentatge. El meu objectiu era doble: 1) motivar-los al màxim possible a les sessions de formació i 2) compartir i aportar-los coneixements, experiències i la meua pròpia visió personal del que veia, per tal d'aconseguir una certa efectivitat en la seva pràctica docent. De cap manera he volgut que les meves intervencions es limitessin a un bagatge teòric de coneixements. Això no serveix de gaire. El que he pretès ha estat compartir, intercanviar i omplir-nos mútuament d'energia. He intentat ésser engrescador i motivador. També he intentat obrir l'horitzó, la visió de la docència que tenen, obrir-la a un món molt més obert i ple d'experiències. Obrir-los noves perspectives i fer-los veure com són d'humans els nostres nins i fins a quin punt els podem confondre en un subjecte "objecte de currículum", tant allà, a Guatemala, com aquí, a Mallorca

La diversitat escolar implica una visió humanitzadora dels nins i nines. Sempre recordo com sovint arrancava els tallers fent menció a les emocions, sentiments i afectes dels nostres alumnes: "El primer gesto en la vida de cualquier ser humano se inicia con un sencillo acto de amor, por ejemplo una simple caricia al nacer, y de ahí, la educación, la formación, el crecimiento o como ustedes lo quieran llamar". He intentat transmetre la idea de prioritzar, en la mesura que sigui possible, el tracte humà, la integració escolar, l'acceptació de l'altre, el reconeixement de les diferències com a enriquidores. I és que, per ventura, encara m'aferro a la idea que l'educació pot ajudar a salvar la humanitat de si mateixa, si no la convertim en un sistema liberal productiu ni res semblant

Entre altres temes vàrem parlar sobre: el tracte als nins/es repetidors/es, els problemes d'atenció, de comportament, l'evolució del llenguatge, l'evolució curricular de les llengües i les matemàtiques, algunes estratègies d'aprenentatge i les adaptacions curriculars.

Pel que fa al treball amb alguns alumnes, vaig treballar dinàmiques d'Educació Física i vaig passar proves de lectoescriptura i matemàtiques per a esbrinar el respectiu nivell curricular.

Per últim, vaig treballar també a l'escola especial per a nins/es diagnosticats/des amb dificultats específiques d'aprenentatge.

Vaig passar proves de nivell a tots els alumnes, vaig assessorar a les docents del centre i les vaig fer propostes per a fer agrupaments a partir de criteris pedagògics i vaig poder fer un taller de formació de només, però intenses, dues hores als pares i mares dels alumnes en qüestió, parlant amb ells sobre temes de comportament i sexualitat.

Pel que fa al nombre d'assistents varià. El grup més nombrós arribà a quaranta-set docents i el més petit a vint-i-cinc. El grup de docents de l'escola especial era de quatre i el nombre de mares i pares de la mateixa escola pujà a prop de vint-i-cinc.

Les valoracions per part dels assistents van ser prou positives, destacant el gust per a la comunicació, l'intercanvi de vivències i els canvis que podien posar en pràctica en la seva feina a l'aula.

En darrer lloc, apreciats lectors/es, dir-vos que em sento molt satisfet per tot. Per això, no puc deixar de banda els agraïments a totes aquelles persones que confiaren amb mi per a la consecució de tot el que us he contat: la meua dona, na Lluïsa; els meus pares, en Joan i na Catalina; a més d'un bon grapat d'amics i amigues que feren que la meua absència no significàs tant per a aquells que tant estimo. També vull mostrar el meu agraïment a en Juan Recio i a en Pere Polo per disposar la seva confiança en mi per a la realització del projecte de cooperació. I, per acabar, agrair a persones que aportaren desinteressadament una aportació que s'aprofità per a la compra de material per als horts escolars: na Margalida, na Paquita, na Pepa. Gràcies per tot!!!

A totes les persones que creieu en l'escola pública de qualitat, laica i en català, a més de la justícia social i els drets humans, socials i nacionals, animau-vos a participar en aquests projectes!

Gabriel Simonet i Vidal

EL JOC TRADICIONAL COM A RECURS EDUCATIU TAMBÉ EN COOPERACIÓ

Quan em vaig assabentar de la possibilitat d'anar de cooperant a Guatemala, en un primer moment, vaig pensar que la meua experiència en l'àmbit de la dinàmica de grups podia ser una eina interessant com a proposta pel projecte d'enguany en aquell país, però tot d'una en Juan Rodríguez, en saber que de la meua experiència amb el joc, va insistir en que preparés un taller sobre aquest tema. He estat molts anys professora d'aquesta assignatura, he estudiat molt el tema i he emprat aquest recurs des del primer moment que vaig iniciar la meua tasca com a docent.

El contingut que vaig proposar va ser "El joc Tradicional com a instrument de transmissió de valors". Aquest tema és un dels meus "preferits" ja que a més d'incloure totes les vessants que treballen altres tipus de jocs, que en ell es veuen incloses, destaca la vessant cultural que en aquest cas em va semblar un element especialment enriquidor, tant pels professorat i alumnes guatemalencs que havien de fer el curs, com pels estudiants de ca nostra.

En un context de gran interculturalitat en el nostre territori i donada la singularitat de Guatemala com a país amb una forta presència indígena ho vaig trobar molt enriquidor.

Amb els meus alumnes de TAAFE hem treballat a fons cada curs, la transcendència d'allò que feim amb els nostres alumnes i de com ho feim. Tant si en som conscients com si no, sempre som transmissors de valors, com jo els he dit sempre "pel mateix preu val la pena decidir què és el que volem transmetre".

El joc com a pràctica d'aculturació ha anat perdent el seu sentit des de la revolució industrial i amb l'èxode del camp a les ciutats. Aquest fet és comú, amb més o manco intensitat, a totes les poblacions i cultures del món. Aquest era per mi el punt de partida del projecte, allò que ens uneix, per entrar després a prendre consciència del que ens ha passat, i ens continua passant a tots els pobles del planeta respecte el fet cultural.

Una de les primeres coses que vaig fer va ser informar-me sobre el tema del joc tradicional a Guatemala. El fet de que es mantinguessin encara trets culturals ancestrals de forma massiva em va donar esperances respecte al que podríem

trobar. Vaig demanar als meus contactes si coneixien algun/a especialista en el tema, però no vaig trobar res. Després una recerca personal em va dur bàsicament als jocs colonials espanyols i a la "pelota maya". L'escenari es va convertir en decebedor però tenia l'esperança que un cop allà la recerca amb els alumnes ens duria a aconseguir un recull de jocs interessants amb el qual treballar.

I així ho vaig fer. La proposta consistia en recuperar els jocs de l'oblit, identificar els valors que transmetien i fer una proposta de modificació per tal que d'aquells que transmetessin valors que consideréssim inacceptables en l'actualitat (masclisme, exclusió,

violència, segregació, etc.) es poguessin seguir practicant i tot això sense alterar la lògica interna del joc.

Una vegada ja era al país i durant els primers tallers, ja vaig veure que tristament els únics jocs que coneixien eren els mateixos que jo practicava de petita. Sincerament no em feia cap ganes reivindicar el joc que havia deixat la colonització espanyola i el primer que vàrem fer va ser reflexionar sobre el joc com a eina d'enculturació i veure que tant la seva cultura com la nostra havien sofert un procés d'aculturació que ara continua a través del model esportiu.

Ubicats en el context vàrem recuperar els jocs de la seva infància i vàrem anar analitzant-los valorant si era necessària alguna modificació. Un cop hi trobàvem la necessitat utilitzàvem estratègies com el canvi de normes, material, espais, etc.

L'experiència de practicar de nou els seus jocs va ser fantàstica. Tot i que en alguns casos es resistien al principi, era sorprenent com gaudien del joc.

La segona setmana a Sololá mantenia en mi l'esperança que en una zona on la comunitat indígena és molt present potser trobaria algun "tresor" lúdic de la cultura maia, però no va ser així. Només un joc que nosaltres anomenàvem "de taula" va sortir a la palestra. Va ser fantàstic, però la manca de càrrega motora prou important va fer que no l'incloguéssim en el taller.

Un dels grans mestres en el tema del joc tradicional, Guy Jaouen, em va respondre a la pregunta de "com

havent sobreviscut, la llengua i altres tradicions al procés colonial ha desaparegut pràcticament qualsevol rastre dels seus jocs tradicionals?" Doncs que quan una cultura lluita per la seva supervivència, sovint tria un del seus element per protegir-lo amb força i de vegades això fa que deixi de banda altres trets. Tot d'una vaig pensar en la Bretanya francesa, on ha passat el mateix però en un altre sentit: han perdut la llengua i han conservat els jocs.

Durant tota la meua estada a Guatemala el joc també va estar present en la relació amb els companys d'experiència de les diferents entitats col·laboradores. El joc va ser una de les estrelles. No vull oblidar les partides d'un joc alaiorenc que fèiem al pati del

la seu d'Educando, ni les del fillets de les escoles que vaig visitar estant a Chimaltenango. Feien coa per poder jugar a la pista de bàsquet del seus centres a un altre joc ciutadellenc, perquè no hi cabien tots a l'hora. I l'interès que va suscitar entre els educadors alguns dels nostres jocs tradicionals.

Vàrem riure molt i vàrem xalar desastres!!!!

Com tantes altres vegades, el JOC no em va decebre. Gràcies Guatemala!!!

Gemma Capdevila Serrano

HI HAVIA UNA VEGADA... GUATEMALA

Hi havia una vegada un país habitat per la gent més amable del món;
un país amb paisatges i climes tan diversos com huipiles de cada regió;
un país tan verd i, a la vegada, tan ple de colors!

Hi havia una vegada un país amb vint-i-dues llengües maies;
un país ric en cultura i en valors;
un país de grans novel·listes i poetes i d'activistes,
defensors dels drets de tots.

Hi havia una vegada... Guatemala.

Durant aquest mes a Guatemala (que ha estat curt però molt intens) he tingut l'oportunitat de compartir amb altres professionals temps, idees, reflexions, punts de vista, mirades... En definitiva, diferents maneres de fer i de ser mestres.

Al finalitzar les trobades els demanava que escriguessin alguna cosa que s'enduen dels tallers...

Aprenentatge
significatiu

Que podem ser els
autors dels nostres
contes...

Racones i ambients
d'aprenentatge

Educació emocional

L'error no és error.
És part de
l'aprenentatge

Noves metodologies
i recursos per
compartir en el meu
lloc de feina

La importància de
fomentar la nostra
literatura
tradicional

La lectura
transforma vides,
famílies, pobles,
nacions

Jugar amb la
fantasia i la
imaginació

Desenvolupar la
creativitat

Motivació! Tot
depèn del mestre.

És imprescindible
començar un procés
de canvi!

Per la meua part, si hagués de triar una cosa d'aquesta experiència, ho tinc molt clar: la gent.

De les persones de la regió del nord, de la muntanya, me'n duc el sentiment, l'emoció, les històries del que van viure i van voler compartir amb jo, les mirades i els somriures que transmetien dolor però també lluita i esperança, a pesar de tot.

Del sud me'n duc l'alegria, les rialles, l'espontaneïtat i la generositat.

Del centre me'n duc la implicació, el compromís, la constància i el treball en equip.

Jo, mentrestant, espero haver pogut transmetre la meua passió per la literatura, per escoltar i contar bones històries, amb la finalitat d'inculcar en els infants, des de ben petits, l'hàbit de la lectura. (No oblidem que esta és la porta a nous aprenentatges i és també un factor clau per al canvi social). Però, sobretot, espero haver pogut contagiar la meua passió per aquesta professió que compartim.

Fa uns anys una mestra em va dir que "compartir és créixer" i penso que aquestes tres paraules resumeixen perfectament aquesta experiència.

Gràcies, Guatemala.

Marina Premoli

GUATEMALA I ELS SEUS COLORS

Guatemala és un país polit, enamora la seva verdor, l'aigua, els volcans, la fauna, la flora, el saber i la cultura maia, l'artesanía acolorida de vermell, groc, taronja, lila, verd, blau... A tota hora, vestint d'alegria els paratges embriagant la meua estada.

Sorprèn la seva gent quan es comparteix, el poble descendent dels indígenes maies del que estan orgullosos cada vegada més, perdent aquella vergonya d'antany i superant l'autoestima davant les cultures occidentals.

Tot i el pas del temps, semblen no canviar gaire amb els anys: parlen la seva llengua i dialectes diversos, sembren la terra amb mètodes dels seus avantpassats rendint culte i agraint les collites als seus déus com el del blat i la pluja; viuen en aldees amb cases de fusta properes a les ciutats amb poques comoditats. Crida l'atenció la llar de foc, l'olor de llenya cremada, l'olla bullint constantment amb aigua, el renou del picar de mans i l'olor de les truites de blat, el cafè torrat, el va i ve de les hamaques... I el valor del temps.

Xoquen els pobles on en canvi es troba la globalització, begudes internacionals, envasats al buit, vendes de mòbils i accés a internet, les furgonetes "pick up", els caixers automàtics per treure diners, botigues amb marques conegudes i un llarg etcètera.

La mirada de la viatgera cooperant es perd. De cop, en certs moments i llocs, tots els països d'avui en dia són iguals. Una es demana i observa la gran impersonalitat del país on es veu robada la seva pròpia identitat. D'aquest i del nostre propi.

Per contra, els carrers sense asfaltar, els mercats a fora, la gran varietat de verdures i fruites, tubercles, tipus de blat... A les vendes ambulants, els taxis "tucs-tucs", els busos antics i cridaners acompanyats dels renouers ajudants dels conductors, la gent a peu, caminant pels camins i carreteres, la vestimenta de les dones indígenes entre molts d'altres.

Mantenen gran curiositat per la persona que tenen al davant on d'entrada solen anomenar "gringa" o "de los estados" i has d'explicar d'on véns i on vius, quants anys tens, si estàs casada, si tens fills, el teu treball, què fas allà i per què hi has anat... La teua vida, perquè els interessa tot. De cop, t'adones que també tens temps de parlar, explicar, observar, demanar, compartir, acompanyar perquè els viatges amb bus són interminables i coneixes a tanta gent que et regala fruites i històries entranyables i divertides.

El treballar amb mestres ens apropa ràpidament, compartim la mateixa professió, la nostra formació és diferent però ens uneix la feina amb els infants i joves, la tasca diària i les preocupacions per educar millor. Disposats a aprendre maneres noves de fer, oberts a introduir metodologies, dinàmiques i paradigmes que ens donin fortalesa i sentit per seguir la gran aventura d'educar. I parlem de violència, de com intentar aconseguir eradicar-la de mica en mica, cada dia, les experiències dins les aules i fora. Tots l'han soferta i encara dura. Esgarrifen les seves vivències i escoltar durant els tallers: ¿quiéno no ha sido atracado alguna vez?, ¿quiéno no conoce a alguien al que hayan secuestrado?, ¿quiéno no ha vivido en su entorno más inmediato a alguien que ha sido violada?, i podríem anar seguint. Parlem i parlem, aprofundim en la temàtica i compartim estratègies.

No té preu el continu agraïment per dedicar-los el teu temps de vacances, "gracias seño, gracias profe" i el somriure que no et canses de tornar. Quan el que penses és tot allò que

has après amb ells i elles a través dels seus testimonis de vida a diferents departaments del país: Alta Verapaz, Petén i Chimaltenango.

No'j, símbol del calendari maia que representa i vincula a cada persona amb l'ecosistema, creant així l'equilibri. És la saviesa i el coneixement. Nawal ho és de la intel·ligència i del bon consell, segons els avis i àvies. Icona també de l'educació al país per significar pensament, planificació de projectes i conducció de la societat en general. Casualment, nasqué en un dia no'j amb el que em sento identificada i prospera d'aquesta manera a la seva cultura. Gràcies Guate, fins una altra!

Maria Pilar Ainsa Coll

RELACIONAR-NOS AMB LA MIRADA ADIENT

Per explicar la meua experiència com a voluntari a Ensenyants Solidaris hem d'anar diversos anys enrere, quan una persona molt compromesa amb l'educació, la justícia i la protesta, em va explicar la feina que feia l'associació amb les persones desfavorides i vulnerables. Per descomptat aquest fet no va ser una casualitat. Jo ja tenia una sensibilitat i una perspectiva crítica sobre el funcionament de la societat. I és que és des d'aquest lloc en què neix l'energia per fer coses, la motivació que ens mou.

Encantat amb allò que em varen explicar, em vaig posar en contacte amb l'associació. Em varen explicar en profunditat el funcionament dels seus projectes i ben aviat vaig començar a col·laborar-hi. En primer lloc, vaig formar part d'un projecte internacional a Guatemala, la qual cosa m'era especialment atractiva. En aquest cas, la tasca consistia en tutoritzar cursos relacionats amb educació per a docents, fet que feia la tasca encara més atractiva i interessant.

Tutoritzar aquests cursos em va acostar a la realitat de Guatemala. Els participants em varen aportant grans coneixements. Gràcies als seus dubtes i a les seves inquietuds, poc a poc, la idea preinstal·lada al meu cap sobre la realitat del país va anar canviant. Conèixer les dificultats, les diferències i la cultura a través d'una aplicació informàtica va ser d'allò més enriquidor.

Creia que fer feina amb alguna cosa tan humana com l'educació amb pantalles i teclats ho podia convertir en un procés impersonal, fred, sense emocions ni sentiments, limitador, però aviat vaig veure que no era així. Fer ús de la tecnologia ens permetia comunicar-nos a molts quilòmetres de distància, intercanviar paraules, i això ja era una gran fita. Podem estar d'acord en què no deixa de ser més impersonal que una sessió cara a cara, però almenys la comunicació és possible, i depèn de com la fem servir, es poden dir moltes coses amb poques paraules com, de la mateixa manera, es pot no dir res en un text sencer.

Fer feina d'aquesta manera em va portar a una gran reflexió. Per definir-la en una única paraula ho anomenaria androcentrisme: volem mesurar o relacionem totes les coses, correctes o incorrectes, segons els nostres valors adquirits. I, evidentment, és un error intentar mesurar l'esforç dels altres amb uns paràmetres creats i imposats en una societat tan diversa. És per aquest fet que m'agradaria destacar la necessitat de conèixer bé i a fons, com més millor, la realitat d'aquelles persones amb qui hem de treballar. Això ens donarà l'empatia necessària per relacionar-nos-hi amb la mirada adient.

Després de diversos anys col·laborant amb l'entitat com a tutor de cursos a distància, va sorgir l'oportunitat de viatjar a Guatemala amb l'objectiu d'impartir cursos de formació presencials. Aquesta oportunitat em va generar molta il·lusió. El fet d'haver creat un vincle amb la realitat guatemalenca a través dels cursos a distància, amb la cultura, els costums i la gent, em va incitar i em va animar a no deixar passar l'oportunitat de viatjar i conèixer a fons el país, així que vaig partir. En total hi vaig ser un mes. Temps suficient per recórrer i visitar els llocs més emblemàtics. Vaig fer feina directament amb tres associacions locals, situades a llocs amb característiques molt diferents; i vaig impartir cursos a sis

grups diferents de professors i professores, tant del medi rural com del medi urbà. Es varen realitzar un total de dotze sessions de formació, en resum, cent vint hores.

L'experiència, en general, la qualificaria d'excel·lent. Si a través dels cursos ja m'havia apropat a la cultura guatemalenc, aquest viatge em va ajudar a submergir-m'hi completament. Vaig trobar grans diferències entre l'entorn urbà i el rural, però sense cap dubte allò més enriquidor va ser conèixer-ne la història, la cultura, els valors, les persones i els boscos. I no només això, sinó també les dificultats, la inseguretat, la inestabilitat política, les infraestructures deficientes i l'accés a internet.

Allò més destacable del viatge va ser poder compartir el dia a dia amb guatemalencs i guatemalencques. Aquest viatge no va ser el típic que estava avesat a fer com a turista,

en què només es veuen les coses belles, sinó que vaig tenir la gran oportunitat de conèixer de primera mà les inquietuds de Guatemala gràcies als guatemalencs. No és el mateix saber allò que una persona menja, ni saber on una persona cuina o viu, que viure amb una persona on viu, menjar el que menja i cuinar on cuina. Això sí que és aprendre d'una cultura. Crec que no hi ha una millor manera de fer-ho que aquesta, viure el dia a dia amb un guatemalenc, vint-i-quatre hores de pur aprenentatge.

M'enduc bellíssims records del país, com els camps interminables de "milpa", les plantacions de cafè, les grandíssimes i verdes muntanyes, els acolorits vestits de la gent, l'olor de llenya de les cuines, els volcans, els "tamascals", "l'atole", els "tamalitos", el vincle amb la natura, el sentit de comunitat, però sobretot record la bondat i l'amabilitat de la gent. T'ho donaven tot sense demanar-ho, sempre preocupats d'allò que poguessis necessitar. I també record allò que va ser dur aquells dies: la dificultat per desplaçar-se, per accedir a internet o a l'aigua calenta entre altres coses. Elements bàsics que per a nosaltres poden semblar essencials per a la vida diària, allà eren luxes ocasionals i privilegis que no trobaven a faltar.

Allí estant vaig comprendre moltes coses. Viure la realitat de Guatemala no deixa indiferent a ningú i comprendre a les persones que em parlaven a través d'un ordinador va ser imprescindible. Comprendre a l'altre és la millor manera de aprendre plegats.

Per si encara no ho he esmentat, m'agradaria ressaltar el valor afegit que tenen aquestes tasques, i és allò que ens reporten a canvi. No s'espera res a canvi. Absolutament res més enllà de viure una experiència inoblidable, d'aprendre i créixer com a persona. Les retribucions econòmiques no varen interferir en aquesta tasca, no la varen tacar. Allò que es va fer va ser de tot cor, amb voluntarisme, i crec sincerament que fer les coses de manera voluntària, de cor i per vocació denota un gran interès personal per la causa, les coses no es poden fer millor de cap altra manera.

I, per acabar, només vull dir que molta gent em demana el "per què" faig el que faig i la resposta és ben senzilla, perquè m'omple. Em satisfà personalment saber que d'una manera o d'una altra estic ajudant a canviar el món.

Rubén Masiá Martínez

APODERAR AMB L'ART

Cercant i remenant a les carpetes digitals, em retrob amb les fotografies d'aquest estiu, reconstruint així les experiències viscudes durant les tres setmanes que vaig passar a Guatemala.

Encara comparteixen espai a la mateixa carpeta, sense ordenar, fotografies de Nova York i Guatemala. I és que, després d'un parell d'escales, el darrer avió que em duria cap al meu destí final no va sortir per culpa d'una tempesta, i em va deixar atzarosament aturada a "la gran ciutat que mai no dorm".

Dos dies intensos de gratacels, publicitat, consum, artificialitat, colors, sons, llums, turisme, masses de gent... Una sobrecàrrega d'estímuls, que contrastaria absolutament i oposada amb la primera imatge amb què em rep Guatemala, un dia després.

És curiós que la vida em sorprengui amb dues imatges tan contrastades en qüestió de dies. Un fet que convida a la reflexió, potser carregada de tòpics, de la diferència entre la vida a les grans ciutats, el que anomenem primer món, amb tota la contemporaneïtat, modernitat i tecnologia que coneixem, i el contrast amb el mal anomenat tercer món. Reflexió típica i tòpica, que si ho és, deu ser perquè quelcom de real es repeteix en la mirada i vivència dels observadors que ho relaten.

Així que Guatemala em rep amb un ritme completament diferent del de NY. I és que es respira un altre aire, amb ritme alentit, d'humil senzillesa, que potser el fa més autèntic i real.

A pesar dels avisos sobre la violència encara present al país i alertes sobre possibles perills, els guatemalencs es perceben discrets i amables. Abans de viatjar al país, em demanava què em trobaria, en aquest país de dolorosa història recent. Diu Regina José Galindo, artista contemporània guatemalenca i activista, de l'actitud davant el dolor viscuda pel país: "Será que los guatemaltecos tenemos un espíritu estoico, y que no perdemos la utopía jamás".

Als carrers es mou vida i renou. Una solemne processó en honor a la Verge, amb intensa olor d'encens, em saluda el primer dia.

Després de dos dies de respirar terra guatemalenca, arrib als afores de Chimaltenango, a la primera escola en què desenvolup el projecte. Una zona humil, de barraques i casetes de sòtil d'uralita, i carrers enfangats quan plou.

La rebuda no és idíl·lica: entre el caos i bullici propi dels nins de quart de primària, aconsegueix presentar-me. Renou, rialles, somriures tímids, i d'altres esvalotats, em reben animadament.

En el disseny previ del projecte, davant l'ordinador, una inquietud em rondava: com abordar i desenvolupar el projecte? Què plasmar en els murals? Vaig investigar aspectes de la rica cultura guatemalenca, els seus motius, la mitologia maia... I, després de donar-li moltes voltes, em vaig dir: qui millor que ells mateixos per presentar-me la seva cultura, el país, les seves inquietuds. Els escric demanant sobre tradicions, natura i fauna, costums... Demanant una presentació, per a l'estrangera que aviat els coneixeria.

Amb la seva presentació, conec què és la Flor Monja Blanca, el Quetzal, menjars típics, llengües indígenes, tradicions, costums i contes. I és així, a partir dels seus relats, com començam a donar forma al mural, incloent aquests elements que per a ells són representatius de la seva cultura.

D'aquesta manera conec què són els "barriletes" (uns bells i gegants estels de la festivitat de Santiago Sacatepéquez), i que seran un dels principals elements del mural. I és que un dels focus principals del projecte és que ells siguin els protagonistes i vertaders artistes del mural, triant ells mateixos els motius a representar.

I dia rere dia, durant 5 sessions, el mural va agafant forma. Formes i colors comencen a il·luminar un carrer abans deseparat, davant l'atenta mirada dels curiosos veïns. Per a ells quedarà el mural. I el que queda per a mi, el més bell record, és el moment de compartir els berenars, fruites, dolços, tacar-se de pintura, els jocs, el gaudi, els migdies bruts de pintura sense voler anar a dinar o la petita escapada que vam fer quan els alumnes, entusiasmats, em van dur a conèixer els paratges del voltant: on ells juguen, on ells naden, el llac. I és que aquests són els moments que

enriqueixen l'experiència, quan la fan més nodridora: el moment de compartir, el moment de permetre que ells siguin els protagonistes, quan són ells els que m'ensenyen.

La setmana següent, m'esperava una nova experiència a l'institut de secundària de San José de Calderas, un centre on el panorama era desolador: la fredor i la grisor de les parets i la deixadesa que regnava a l'espai, de la qual no se'n salvava ni el cartell del despatx de direcció, que penjava tort en aquell espai trist i descuidat.

En canvi, els alumnes i professors m'esperaven amb preparació i calidesa, amb representacions sobre tradicions, costums i altres temes més controvertits, com per exemple sobre la situació de la joventut, les seves esperances de futur, les diferències de classe i gènere...

A partir d'aquí, i amb dinàmiques en les quals compartim diferents punts de vista, sorgeixen temes que els preocupen. Així m'assabent de la gran quantitat d'analfabetisme en les famílies més humils, degut a la ignorància o a la dificultat econòmica, que perpetra la diferència de classes, o com les diferències de gènere encara són molt accentuades dins les famílies. Un altre tema que els preocupa és la preservació de la natura, ja que ja estan vivint de primera mà com un turisme encara incipient però cada pic més nombrós, ja està causant els seus efectes.

Amb tot aquest material, i a partir de les seves propostes, arribam a la conclusió del disseny del mural en què es rescataran motius representatius dels símbols de Guatemala, els escuts, la natura, i la cultura, fent referència de manera més evident o no, als temes proposats, rescatant, per damunt de tot, allò que consideren la identitat pròpia. Enfront d'un món on la globalització avança ràpid, i en què molts d'ells ja estan perdent les llengües i costums dels pares i padrins; davant una americanització en què ells, com adolescents, són tan vulnerables, recuperar elements identificadors de la cultura indígena i representar-los és fer una petita gran reivindicació de la seva cultura enfront del monstre de la globalització.

En definitiva, en aquests dos projectes murals, ha estat important posar el focus en allò que ells volen representar, rescatant el que ells consideren representatiu de la seva identitat, donant així veu als vertaders protagonistes. I jo, com a mitjà, he actuat de catalitzador, simplement, posant-me al servei per a que des d'ells neixi la idea, la seva pròpia veu, l'expressió a través de l'art, donant forma, paraula, color, a allò que necessitava ser vist, i donant vida a un entorn desolat.

Aquesta, diria jo, és la capacitat apoderadora de l'art, que a partir de la màgia de la creació, permet l'expressió de l'individu i transforma l'entorn, donant vida a la vida.

I tal com deia, per a ells queda el mural i per a mi els bells records d'una experiència nodridora. Per a vosaltres les imatges, que expressen més que mil paraules.

SOMRIURES COMPARTITS A MILERS

"No et creguis el que et contin del món, en realitat el món és incontable"

Mario Benedetti

Guatemala és espectacular, plena de colors i amb màgia a cada racó. És difícil d'explicar perquè s'ha de sentir i viure, i jo he tingut la sort de poder fer-ho.

Com tot viatge, va començar amb moltes il·lusions i a la vegada moltes pors. El que més m'angoixava era el fet d'haver d'impartir tallers a mestres. Mai abans havia fet formació d'adults i em preocupava no ser capaç de donar tota la informació que volia, de parlar davant tanta gent, en definitiva, de no ser capaç de transmetre la passió que sent per la meua feina i, en certa manera, poder contagiar-los a ells.

El fet de viatjar no m'espantava perquè aquesta és una altra passió que ja conec bé. Viatjar no per canviar de lloc ni fer-me fotos a places, esglésies, monuments... Sinó per conèixer, la paraula més màgica. Conèixer altres cultures, altres

realitats, altres maneres de fer i viure. Poder parlar amb la gent i que t'expliquin com viuen la vida en el seu racó de món i així poder aprendre més coses que llegint en els llibres.

Això m'ha permès aquesta experiència, que ha estat un gran intercanvi. Tot va començar una mica dit i fet. En certa manera desconeixia el que em trobaria en arribar, encara que ens ho haguessin intentat explicar. Em va sorprendre i em va superar positivament qualsevol expectativa que pogués tenir. El meu objectiu era impartir uns tallers i compartir els meus coneixements amb mestres d'una realitat diferent a la meua. Esper haver aportat el meu granet d'arena, facilitant alguns petits canvis metodològics en algunes escoles o, si més no, en les ments d'alguns mestres, obrint nous interrogants. El que sí que estic segura és el que m'ha aportat a mi: lliçons de vida, un enfocament diferent, noves perspectives des d'on entendre allò que ens envolta i un replantejament en tants i tants aspectes. Ha estat un aprenentatge a tots els àmbits, adonant-me de capacitats meves que desconeixia, valorant la flexibilitat i la capacitat d'adaptació als canvis i recordant-me el per què vaig elegir ser mestra.

Descriure aquest país es fa gairebé impossible. Paisatges tan diversos que et sorprenen i prenen l'alè: llacs, volcans imponents, valls, cascades, ciutats caòtiques, comunitats enmig del no-res, rius, termes, coves... Tan i tan variat, tan i tan verd. Una bellesa que contrastava amb la dificultat que té el país en la gestió dels residus. I és que Guatemala és també un país de contrastos.

En guardaré molts records, però si he de destacar un aspecte amb el que em quedés sense cap dubte la seva gent, els seus somriures. Són gent agraïda, amable, noble i esperançada. Des del primer moment em vaig sentir com a casa. Històries de vida que et fan ampliar la teua mirada i t'ensenyen a relativitzar els problemes. Gent que és feliç amb el poc que té. Sona a tòpic però és realment així.

Record un horabaixa que vaig anar a visitar un grup de dones d'una

comunitat que formaven part d'un projecte. Dones sense les oportunitats que nosaltres tenim. Dones que el seu dia a dia consisteix en cuidar dels fills, rentar la roba, cuinar i fer feliç l'home. A través del projecte el que s'aconsegueix, per una part, és la seva alfabetització i, per una altra part, tenir la possibilitat de relacionar-se amb altres dones i sortir de casa. El dia que jo hi vaig anar férem sabó. Es respirava un ambient d'alegria i festa. Record que en un determinat moment una de les dones, amb la seva filla en braços, em va mirar i em va dir: "Se't veu feliç, no pares de somriure". Em vaig quedar aturada un moment i des del cor li vaig

contestar: "És que ho som". Va ser un moment que sempre recordaré i és que realment quasi durant tot el viatge vaig tenir un somriure dibuixat a la meua cara. Vaig poder "ser", sense haver de demostrar res, sense les preocupacions que aquí ens desborden.

Ja fa un temps que vaig arribar i vaig desfer la motxilla carregada de records, alguns materials (quina artesanía més preciosa que tenen), i d'altres no tangibles: aprenentatges i imatges que de ben segur m'acompanyaran sempre. Perquè en aquesta vida s'ha d'invertir en experiències i aquesta ha estat tan increïble com indescriptible.

Maria Antònia Casas Capó

